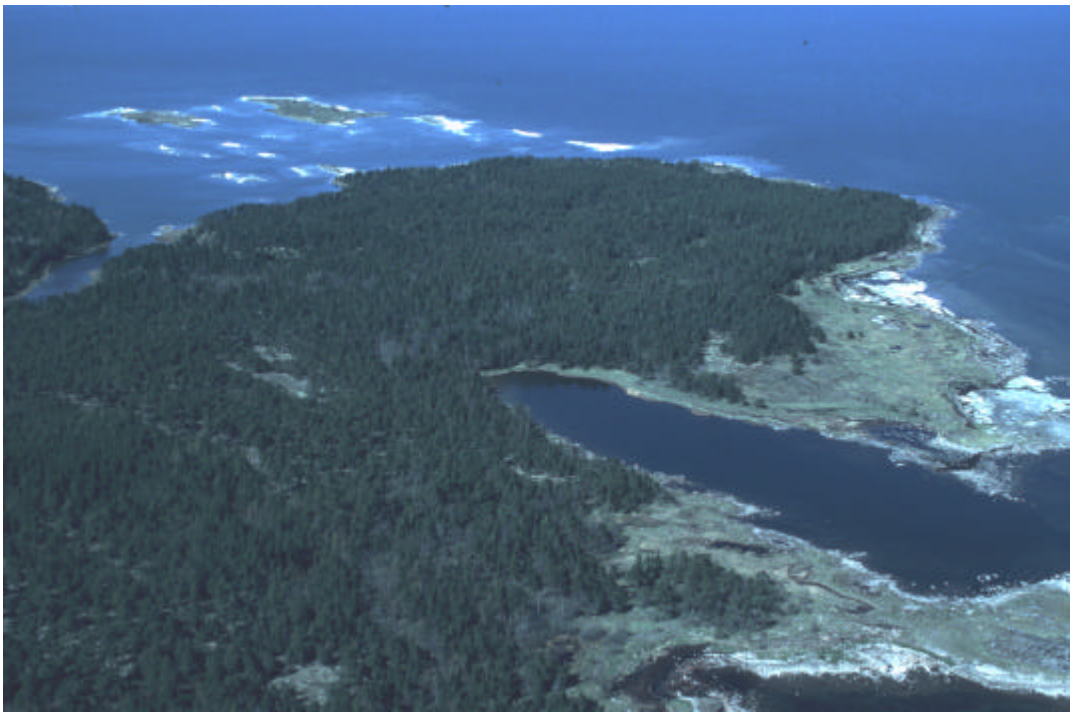
LÄNSSTYRELSEN KALMAR LÄN
INFORMERAR

Underlag för bedömning av stora opåverkade områden i Kalmar län

Meddelande 2002:12

Underlag för bedömning av stora opåverkade områden i Kalmar län

Meddelande 2002:12

ISSN 0348-8748
ISRN LSTY-H-M—02/12 --SE

Utgiven av: Länsstyrelsen Kalmar län,

Ansvarig enhet: Samhällsutvecklingsenheten

Författare: Plan och beredskapsfunktionen

Handledare: Lennart Weiman

Omslagsbild: Flygfoto över norra Runnö
Foto: LG. foto Leif Gustavson

Tryckt hos: Länsstyrelsens tryckeri, maj 2002

Upplaga: 20 ex

1 BAKGRUND 4
1.1 LAGTEXT – MILJÖBALKEN 3 KAP 2 § 4
2 STORA OPÅVERKADE OMRÅDEN I DEN FYSISKA PLANERINGEN 5
3 DEFINITIONER 5
3.1 VAD ÄR ETT STORT OMRÅDE? 5
3.2 VAD ÄR ETT OPÅVERKAT OMRÅDE? 5
4 EXPLOATERINGSFÖRETAG OCH PÅVERKAN 6
4.1 VILKA EXPLOATERINGSFÖRETAG KAN PÅVERKA? 6
4.2 STÖRNINGSZONER KRING EXPLOATERINGSFÖRETAG 7
5 URVAL AV EXPLOATERINGSFÖRETAG 7
5.1 TÄTORTER OCH ANNAN KONCENTRERAD BEBYGGELSE 8
5.2 VÄGAR 9
5.3 JÄRNVÄGAR 10
5.4 KRAFTLEDNINGAR 11
5.5 FARLEDER 12
5.6 FLYGPLATSER 13
5.7 GRUS- OCH BERGTÄKTER 14
5.8 VATTENKRAFTVERK 15
5.9 VINDKRAFTVERK 16
5.10 ÖVRIGA ANLÄGGNINGAR OCH INDUSTRIER 17
5.11 FRILUFTSANLÄGGNINGAR 17
5.12 MILITÄRA ÖVNINGS- OCH SKJUTFÄLT 17
6 ARBETSMETOD 19

SAMMANFATTNING

Lagtexten i 3 kap 2 § Miljöbalken lyder:
”Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär.”

Enligt motivuttalandena i propositionen till naturresurslagen (prop 1985/86:3 sid 47-51 och 154-156)), vilka gäller även efter miljöbalkens införande, finns flera skäl för att i översiktsplanen ange och för framtiden slå vakt om stora opåverkade områden. Den ekologiska hänsynen som skall beaktas vid alla beslut om markens användning är ett sådant. Värdet för jord och skogsbruket att stora områden skyddas från mera betydande ingrepp och att för framtiden behålla en handlingsfrihet i resursutnyttjandet är andra skäl. Att bibehålla större sammanhängande områden lämpliga för naturupplevelser och friluftsaktiviteter är vidare angeläget, särskilt i de mer tättbefolkade delarna av Sverige.

De utpekade områdena skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär. Med detta avses exploateringsföretag och andra ingrepp av betydande storlek. Att avgränsa stora opåverkade områden ger en handlingsberedskap inför välmotiverade projekt, där alternativa lokaliseringar visar sig saknas. Alternativ lokalisering till områden som redan är påverkade av exploatering kan i sådan fall vara att föredra.

Det ankommer på den enskilda kommunen att med utgångspunkt från förhållandena i kommunen ta ställning till vilka områden som i översiktsplanen bör anges som stora opåverkade i den mening som avses i miljöbalken. Som ett underlag för ett sådant ställningstagande har Länsstyrelsen i denna rapport sökt analysera sådana företeelser som kan anses innebära att ett område på ett eller annat sätt är påverkat av större arbetsföretag eller annan verksamhet. I analysen som har genomförts med hjälp av GIS (geografiskt informationssystem) har större exploateringsföretag i Kalmar län, som kan anses ha en betydande påverkan på landskapet och miljön, valts ut och markerats med tillhörande störningszoner.

STORA OPÅVERKADE OMRÅDEN

1 Bakgrund

Det svenska landskapet har genomgått avsevärda förändringar under 1900-talet. Expansion av bebyggelse, industrier och andra anläggningar har tillsammans med ett utbrett vägnät tagit i anspråk och påverkat stora och tidigare oexploaterade områden.

Naturresurslagens (NRL) bestämmelse 2 kap 2 § tillkom 1985 med avsikten att skydda stora opåverkade områden och förhindra att områdenas karaktär påtagligt påverkas. Syftet var att förhindra en fortsatt fragmentering av landskapet. I första hand skulle ny etablering av industrier, bebyggelse av större omfattning samt andra miljöstörande verksamheter lokaliseras till redan exploaterade platser. Miljöbalken 3 kap 2 § har sedan 1999 ersatt NRL 2 kap 2 §.

Länsstyrelsen anser det lämpligt att kommunerna i länet har ett gemensamt underlag som hjälp för att ta ställning till att ange stora opåverkade områden i kommunernas översiktsplaner. En översiktlig studie av verksamheter som påtagligt påverkar eller fragmenterar landskapet i Kalmar län gjordes under 2001 med hjälp av GIS och redovisas i denna rapport. Rapporten som har utarbetats inom länsstyrelsens planfunktion, är tänkt att fungera som ett underlagsmaterial till kommunernas översiktsplanearbete. Varje kommun kan med användning av rapportens redovisningar själva ta ställning till vilka områden som de anser vara stora och opåverkade.

Studien är som ovan nämnt av översiktlig och generell karaktär. Rapporten ger inte anspråk på att vara vetenskaplig utan har betoning på att ta fram ett översiktligt underlag och att anvisa en metod för egna bedömningar i den enskilda kommunen. Över tiden ändras givetvis läge och omfattning av sådana objekt som behandlas i rapporten. Kartorna i rapporten bör därför ses som illustrationer av metoden.

1.1 Lagtext – Miljöbalken 3 kap 2 §

> ”*Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär*.” (Miljöbalken 3kap 2§)

Stora opåverkade områden redovisas inte som riksintressen i miljöbalken utan berörs där endast av de grundläggande hushållningsbestämmelserna. Liksom hushållningsaspekten är detta något som skall prövas varje gång ett område planeras att tas i anspråk för ny bebyggelse eller ny anläggning – oavsett om ”större områden” har pekats ut i förväg i översiktsplanen eller inte.

> ”*Bestämmelsen blir aktuell att tillämpa i ärenden som avser nyetablering av större anläggningar och andra ingrepp av betydande storlek som trafikleder, fritidsbebyggelse av större omfattning, industrianläggningar och motsvarande. Det gäller alltså större anläggningar som medför begränsningar i handlingsfriheten för framtiden och som ger upphov till väsentliga störningar eller kan ha en betydande inverkan på landskapsbilden*.” (ur prop till Miljöbalken, 97/98:45 del 2 sid 30).

2 Stora opåverkade områden i den fysiska planeringen

Områden som utpekas som stora opåverkade områden skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdets karaktär. Med åtgärder avses sådant som kan komma att inskränka handlingsfriheten i framtiden genom att påtagligt skada områdenas värden på ett sätt som inte går att reparera. Med åtgärd menas även något som påverkar landskapsbilden väsentligt eller ger upphov till störningar i form av föroreningar eller buller.

När det kan bli aktuellt med en eventuell exploatering inom ett stort opåverkat område, bör det övervägas om inte verksamheten skall lokaliseras till områden som redan är påverkade av exploatering. Uttrycket *”så långt möjligt skyddas”* i lagtexten innebär att en rimlig avvägningen skall göras utifrån samhällsekonomiska intressen. Däremot är inte enbart ekonomiska intressen ett tillräckligt skäl för att för en större exploatering skall komma till stånd inom de områden som bestämmelsen skall skydda.

Kommunerna kan i översiktsplanen precisera stora opåverkade områden samt ange skälen till varför dessa områden har valts ut. De kan formuleras som riktlinjer för framtida avvägningar i exploateringssituationer. Det kan vara viktigt att förtydliga att ett rationellt jord- och skogsbruk inte skall försvåras inom områdena eller att tillkomst av gles fritidsbebyggelse inte påverkas. Syftet med 3 kap 2 § MB har inte varit att begränsa utvecklingsmöjligheterna inom kommuner som till stor del täcks av stora opåverkade områden.
En mellankommunal samverkan kan vara av stor betydelse i arbetet med att precisera stora opåverkade områden eftersom områdena utbredning inte begränsas av faktiska kommungränser.

3 Definitioner

I lagtexten saknas klara definitioner på vad som egentligen är ett stort och opåverkat område. Eftersom förutsättningarna skiljer sig mycket åt över landet blir områdenas storlek och karaktär olika och får anpassas till de lokala förhållandena.

3.1 Vad är ett stort område?

Av lagtexten framgår inte hur stort ett mark- eller vattenområde skall vara för att anses vara *stort*. Vad som uppfattas som stort beror till stor del på områdets lokalisering. Ett område som i södra och mellersta Sverige eller i tätbefolkade områden skulle anses vara stort, skulle i Norrland eller andra glesbefolkade antagligen betraktas som litet. Uppfattningen om storleken kan också skilja inom en region eller län beroende på om området är tätortsnära eller inte.

3.2 Vad är ett opåverkat område?

Vad som i sammanhanget menas med ett o*påverkat* område kan tolkas på olika sätt beroende på omgivningen och dess läge. I propositionen till NRL (se ovan) avses sådana områden som inte redan är sönderskurna av exempelvis trafikleder, kraftledningar och andra verksamheter eller är påverkade av buller och andra miljöstörningar.

Uppfattningen om vad som är negativ påverkan eller störningar skiljer sig hos olika människor. Syn- och hörselintryck varierar från person till person. Människor med en negativ inställning till t e x vindkraft upplever störningen av ett vindkraftverk som större än den som har en positiv attityd till vindkraften som energikälla.

Lokala naturgeografiska förutsättningarna är avgörande för hur ett exploateringsföretag upplevs. Topografi och vegetation har stor betydelse för landskapets sikt- och ljudegenskaper. Vindkraftverk som placeras i ett öppet landskap påverkar landskapsbilden mycket mer än om det skulle stå i ett slutet skogslandskap. Från en väg får såväl den visuella påverkan som bullret en större spridning i ett öppet slättlandskap än i kuperad skogsbeklädd terräng. I områden nära städer med hög exploateringsgrad och stor befolkningstäthet där det kan finnas ett stort behov av sammanhängande grönstråk och strövområden, kan acceptansen för vissa störningar vara större än i områden som i princip är oexploaterade. I tätortsnära områden (som omfattas av MB 3:2) kan det exempelvis finnas mindre vägar, verksamheter eller bebyggelse utan att det den skull upplevs påverka områdets karaktär.

4 Exploateringsföretag och påverkan

4.1 Vilka exploateringsföretag kan påverka?

Exploateringsföretag innebär i detta sammanhang anläggningar och åtgärder som har negativ inverkan på landskapsbilden, skapar barriärer i landskapet eller som på annat sätt ger upphov till betydande störningar genom t e x buller vibrationer eller föroreningar. Med uttrycket *”åtgärder som påtagligt kan påverka”*, menas enligt propositionen (Prop.1997/98:45), åtgärder som kan ha en bestående negativ inverkan på det aktuella intresset eller som tillfälligt kan ha mycket stor negativ påverkan på detta.

Olika exploateringsföretag inverkar olika på omgivningen, bl.a. beroende på hur de kan passas in i landskapet. Det är viktigt att beakta vilka andra eventuella ingrepp i miljön som kan uppstå till följd av exploateringsföretaget, exempelvis utsläpp av ämnen, bullerstörningar och andra ekologiska påfrestningar.

Exempel på större strukturbildande exploateringsföretag som avsevärt påverkar landskapets karaktär:

1. Nyetablering av industriell eller liknande verksamhet
2. Tätorts- och fritidsanläggningar av större omfattning med tillhörande anläggningar,
3. Större trafikleder
4. Större ledningsföretag
5. Gruvor och större täkter
6. Terminalanläggningar
7. Upplag och tippar
8. Farleder och muddrings företag

4.2 Störningszoner kring exploateringsföretag

Genom att markera störningszoner eller buffertzoner kring de olika exploateringsföretagen kan graden av negativ påverkan som de ger upphov till schematiskt redovisas. Det är dock svårt att dra generella slutsatser för samtliga typer av exploateringsföretag. Störningen från en väg kan t ex få en bredare störningszon än en annan beroende på exempelvis trafikmängd, hastighet eller andelen tung trafik.

Påverkan kan studeras ur två aspekter, dels den direkta påverkan som en anläggning ger upphov till (anspråkstagande av själva platsen), dels den indirekta påverkan som anläggningen medför exempelvis upplevelsen av buller och lukt. Påverkansgraden bör bedömas i sitt sammanhang med hänsyn till lokala faktorer.

Störningszonens utbredning är oftast inte av avgörande betydelse för om ett område i närheten skall kunna pekas ut som stort och opåverkat. Däremot är själva urvalet av vilka exploateringsföretag som ska tas med avgörande för en sådan fråga, framförallt när det handlar om anläggningar som ger en avskärande effekt t e x vägar, järnvägar eller kraftledningar.

5 Urval av exploateringsföretag

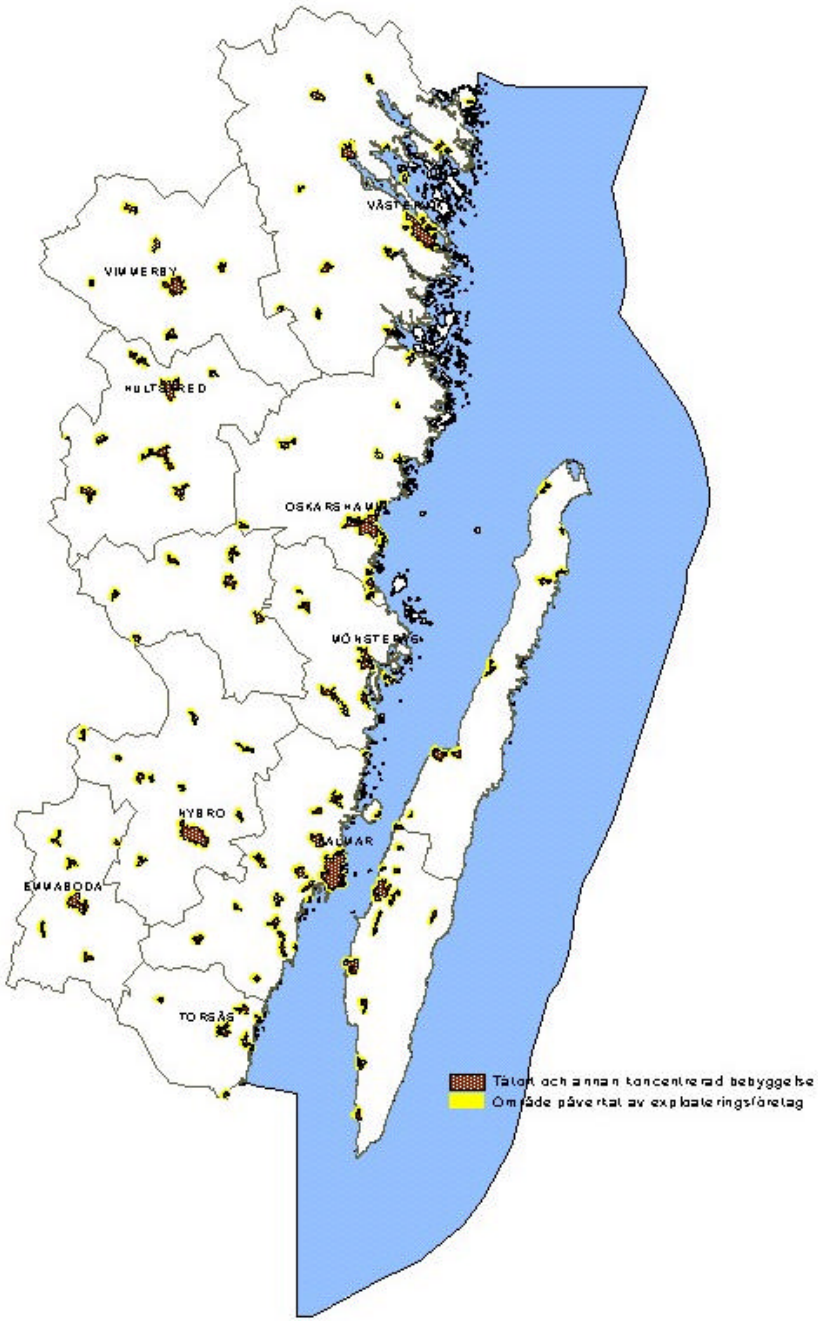
Ett antal exploateringsföretag har valts ut i denna övergripande studie. Listan följer till stor del tidigare rapporters urval med några få undantag. Buffertzonerna kring varje typ av anläggning är generell och är inte ett exakt mått på störningen från varje enskilt exploateringsföretag. För att kunna bedöma omgivningspåverkan från var och en av anläggningarna te x buller eller visuella störningar krävs utförliga fältstudier.

5.1 Tätorter och annan koncentrerad bebyggelse

Enligt propositionen till NRL tillhör tätorts- och fritidsbebyggelse sådana exploateringsföretag som påverkar miljön påtagligt.

Definitionen för tätort är enligt SCB ett samhälle med minst 200 invånare och högst 200 meter mellan byggnader. Till koncentrerad bebyggelse räknas dessutom samlad fritidsbebyggelse eller permanent bebyggelse som inte är tätort, men som består av minst 10 hus med högst 200 meter mellan byggnaderna.

Omkring tätorter och koncentrerad bebyggelse har en påverkanszon på 500 meter lagts ut. Påverkanszonen överrensstämmer med skyddsavståndet för medelstora industrier och har hämtats ur ”Bättre plats för arbete” (Boverket 1995). För de största tärtorterna kan det ifrågasättas om inte en större påverkanszon skall tillämpas. Bör studeras närmare från fall till fall.

5.2 Vägar

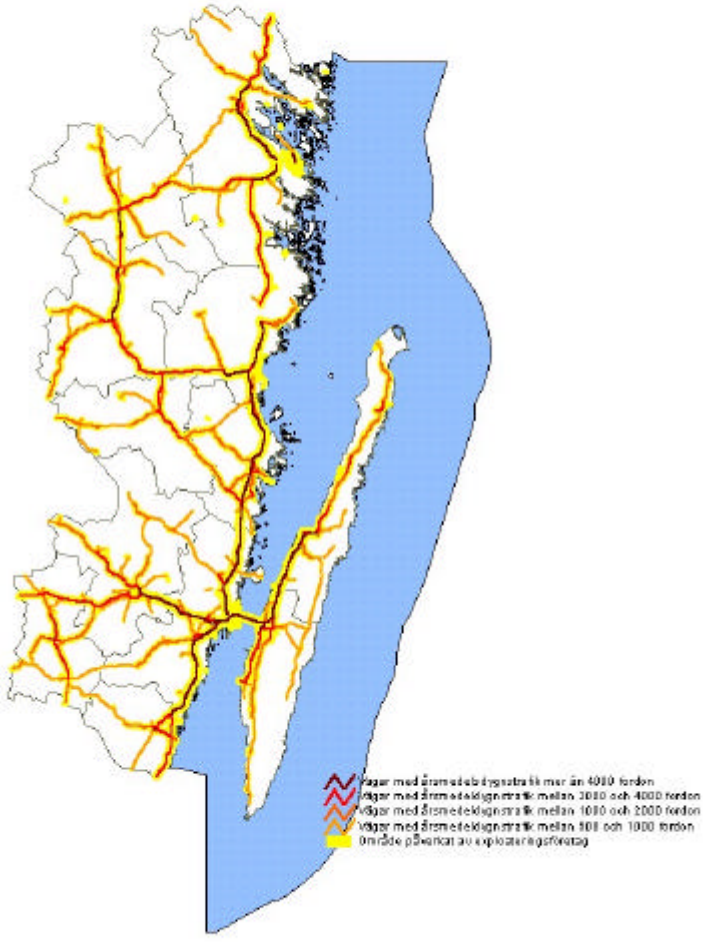
Vägar och trafikleder är typer av exploateringsföretag som ger stor eller kanske störst påverkan och kan förändra opåverkade områden drastiskt. De verkar störande p g a barriäreffekter, buller och påverkan på landskapsbilden samt luftföroreningar. I denna studie har samtliga vägar med en årsmedeldygnstrafik (ådt) på mer än 500 fordon och en tillåten hastighet på 90 km/h markerats som exploateringsföretag.

Störningszonen för vägtrafiken är ungefärligt beräknad efter spridningen av buller ned till en ekvivalent bullernivå på ca 30-35 dBA, utan hänsyn till topografi. Vägverket genomförde 1999 ett projekt ”Tysta områden i Habo & Mullsjö”, där syftet har varit att kartlägga tysta områden. Inom projektet har ett tyst område definierats som ett område där ljudnivån är lägre än 30 dBA. I Västra Götalands län pågår ett projekt liknade det i Habo och Mullsjö, där bullerfria områden i länet skall kartläggas. Buller från vägar, järnvägar och flygplatser ned till 30 dBA har räknats fram.

Störningszonerna (för att komma ned till ungefär 30 dBA ekvivalent bullernivå) har i denna studie beräknats till:

- Vägar med ådt mellan 500 och 1000 fordon vid 90 km/h 500 meter
- Vägar med ådt mellan 1000 och 2000 fordon vid 90 km/h 1000 meter
- Vägar med ådt mellan 2000 och 4000 fordon vid 90 km/h 1200 meter
- Vägar med ådt mer än 4000 fordon vid 90 km/h 1500 meter
- För vägar med 110 km tillåten hastighet kan ett ännu större mått vara motiverat, men redovisas inte i utredningen..

För att komma fram till dessa resultat har vägar i Kalmar län jämförts vägar i Västra Götalands län avseende hastighet och trafikmängd.

5.3 Järnvägar

Järnvägar hör till den typ av exploateringsföretag som skapar kraftiga barriäreffekter och ger därmed stor påverkan på den omgivande miljön. Andra störningar som järnvägen ger upphov till är buller, vibrationer och luftföroreningar. Tågtrafikbuller har en annan karaktär än vägtrafikbuller och upplevs som mindre störande än buller från vägtrafiken medan vibrationer från järnvägen ofta förstärker effekten av bullret. Järnvägar med regelbunden trafik bör beaktas som exploateringsföretag och störningszonen beror framförallt på bullrets utbredning.

I denna studie har samtliga järnvägar, förutom smalspåret, räknats till exploateringsföretag vilka ger påtaglig påverkan på miljön. Störningszonen har liksom för vägarna beräknats efter spridningen av buller ned till 30 – 35 dBA ekvivalent från spåren. Trafikmängden och tågtyperna på de olika sträckorna i Kalmar har jämförts med motsvarande järnvägssträckningar inom Västra Götaland och i de fall som dessa överensstämmer har motsvarande buffertzon antagits för Kalmar län.

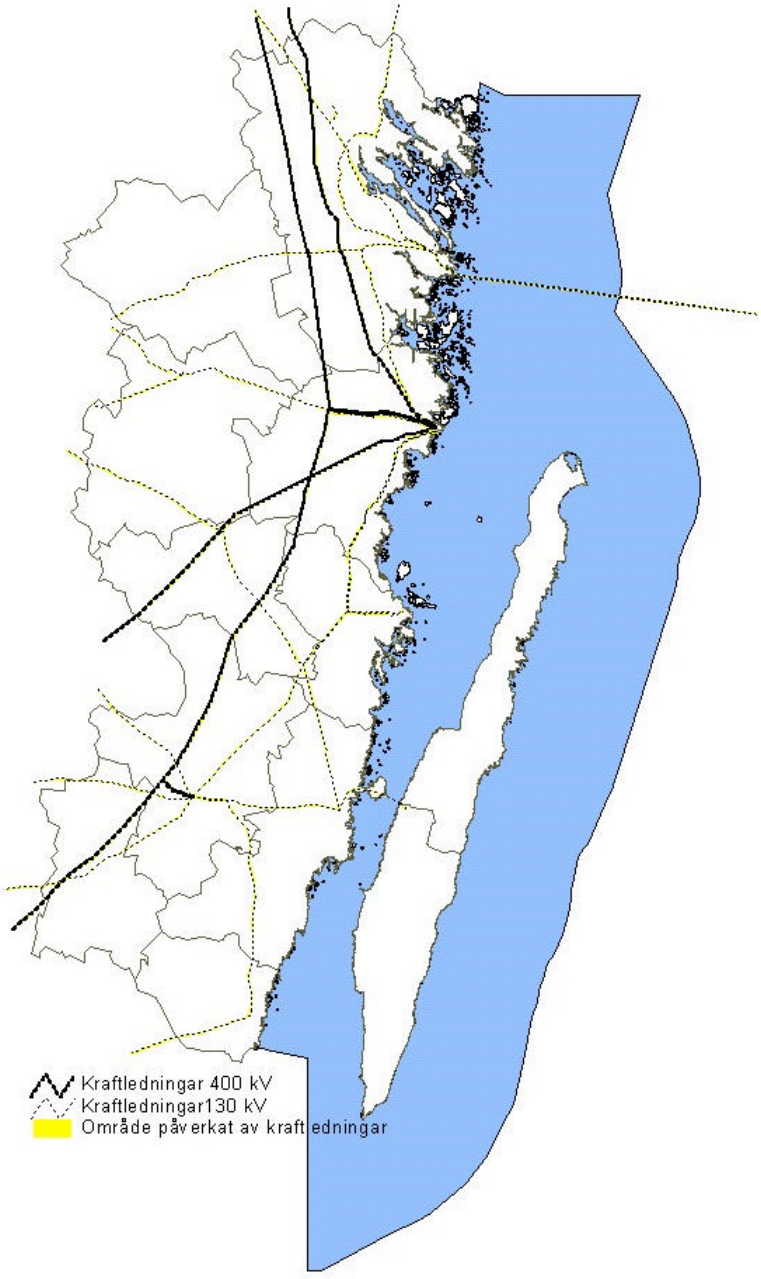
Buffertzonen kring järnvägarna i Kalmar län har bestämts till 1km (eller 1,2 km) vilket då motsvarar bullrets spridning ned till 30 eller 35 dBA ekvivalent bullernivå.

5.4 Kraftledningar

De största kraftledningarna har en påtaglig påverkan på miljön, framför allt är störningen av fragmenterande visuell karaktär. Stam- och regionledningar med en spänning på 70 kV eller högre bör räknas som exploateringsföretag eftersom de framträder kraftigt i landskapet med höga och dubbla stolpar som ger breda ledningsgator. De mindre ledningarna med en lägre spänning och som inte kräver dubbla stolpar ger mindre påverkan på landskapet eftersom kraftledningsgatans bredd avsevärt minskar.

I Kalmar län är det framför allt kraftledningar med ett spänningstal på 400 KV och 130 KV som har den största visuella påverkan. De är ca 20-30 meter höga med dubbla ledningsstolpar samt kräver en skogsgata på 45 meter för 400 KV- respektive 36 meter för 130 KV- ledningar. Det är främst i kustzonerna och i det öppna slättlandskapet som de stora kraftledningarna ger en mycket stor påverkan på landskapsbilden. Störningszonen har bestämts till 200 meter för 400 kV-ledningarna och 100 meter för 130kV-ledningarna.

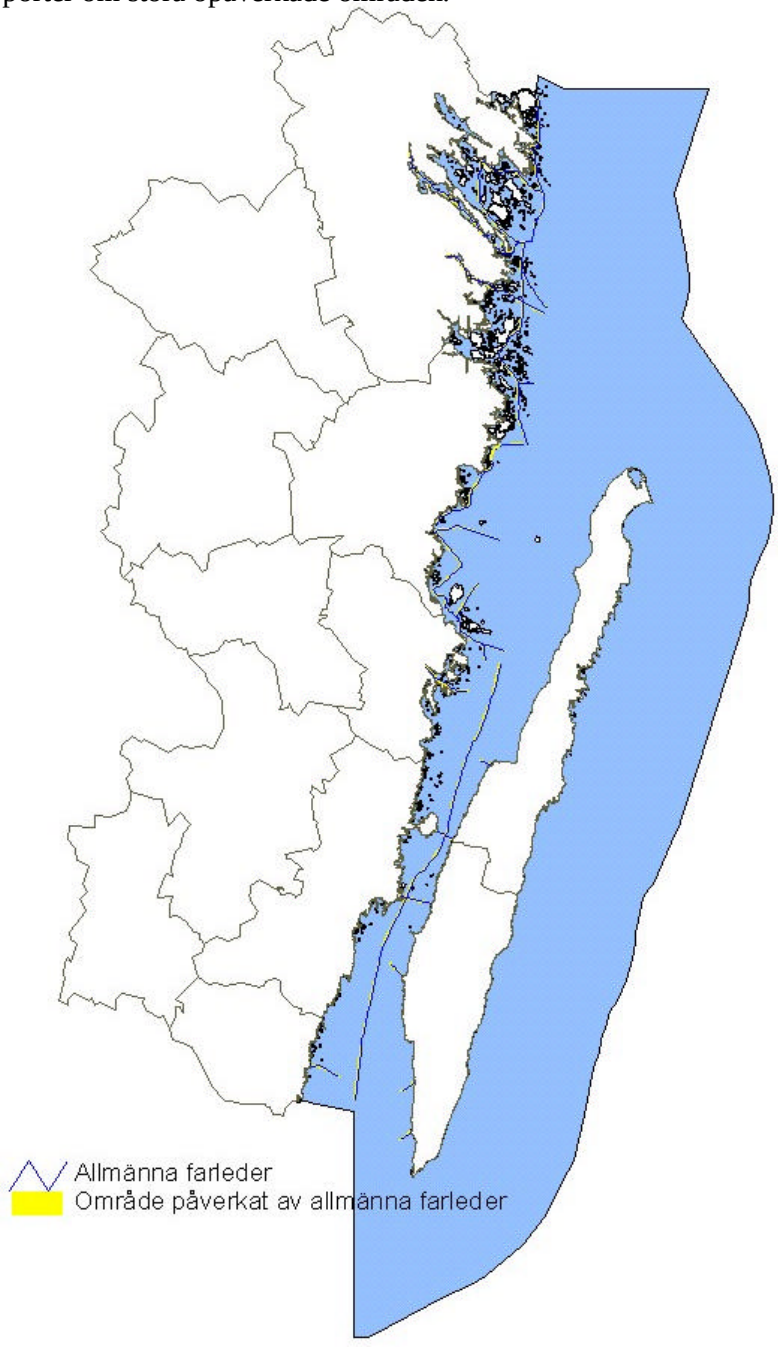

5.5 Farleder

Allmänna farleder är att betrakta som störande på vattenområden enligt propositionen till 3 kap. 2 § Miljöbalken. De farleder som anses vara allmänna farleder finns samlade i Sjöfartsverkets författningssamling.

Farlederna som har markerats i denna studie hämtade ur Sjöfartsverkets författningssamling. I länet är det framför allt farlederna söder om Västerviks kommun som kan anses utgöra farleder med yrkestrafik. Farlederna i Västerviks kommun utgörs främst av trafik från fritidsbåtar och bör kanske därmed inte beaktas som exploateringsföretag vilken ger en påtaglig påverkan.

Störningszonen kring farlederna redovisas till 200 meter, avståndet är hämtat från tidigare skrivna rapporter om stora opåverkade områden.

5.6 Flygplatser

De fyra flygplatserna som har markeras inom länet och som kan anses höra till större exploateringsföretag är de flygplatser vilka omfattas av trafikflyg. Mindre flygplatser för sportflyg har inte räknats med i denna studie. Flygplatsen i Kalmar är den som trafikeras mest i länet och får anses ha en betydande påverkan på omgivningarna, bl.a. beroende på att handlingsfriheten kring dess närhet begränsas. Den mest påtagliga störningen som flygplatserna ger upphov till är buller från flygplanen vid start och landning. Flygbullerexponering uttrycks i Sverige på två olika och kompletterande sätt:

- Flygbullernivå (FBN) är ett teoretisk beräknat medelvärde över en tidsperiod med hänsyn tagen till tidpunkten på dygnet då flygpassagen sker. Exempelvis viktas flygpassager under kvällstid 5ggr och nattetid 10ggr jämfört med dagtid.
- Maxbullernivå beskriver enskilda händelser av flygbuller, s.k. momentantljud, och motsvarar den statistiskt tredje högsta nivån[1]

FBN 55 dBA och maxbullernivån 70 dBA är de riktvärden och långsiktiga mål som anges för flygtrafikbuller i Sverige. Beräkningar av FBN 55 dBA för flygplatser med begränsad trafik ger ett relativt litet utbredningsområde. När det, som det i denna studie, handlar om att ta fram opåverkade områden kan vara lämpligare att redovisa maxbullernivåkurvan 70 dBA som utbredningen av störning från flygplatsen. Störningszonen kring flygplatserna i Kalmar och Oskarshamn visas av maxibullernivåkurvan 70 dBA. Det är dock viktigt att ha i åtanke att det omedelbart utanför störningszonen inte kan anses vara ett helt opåverkat område.

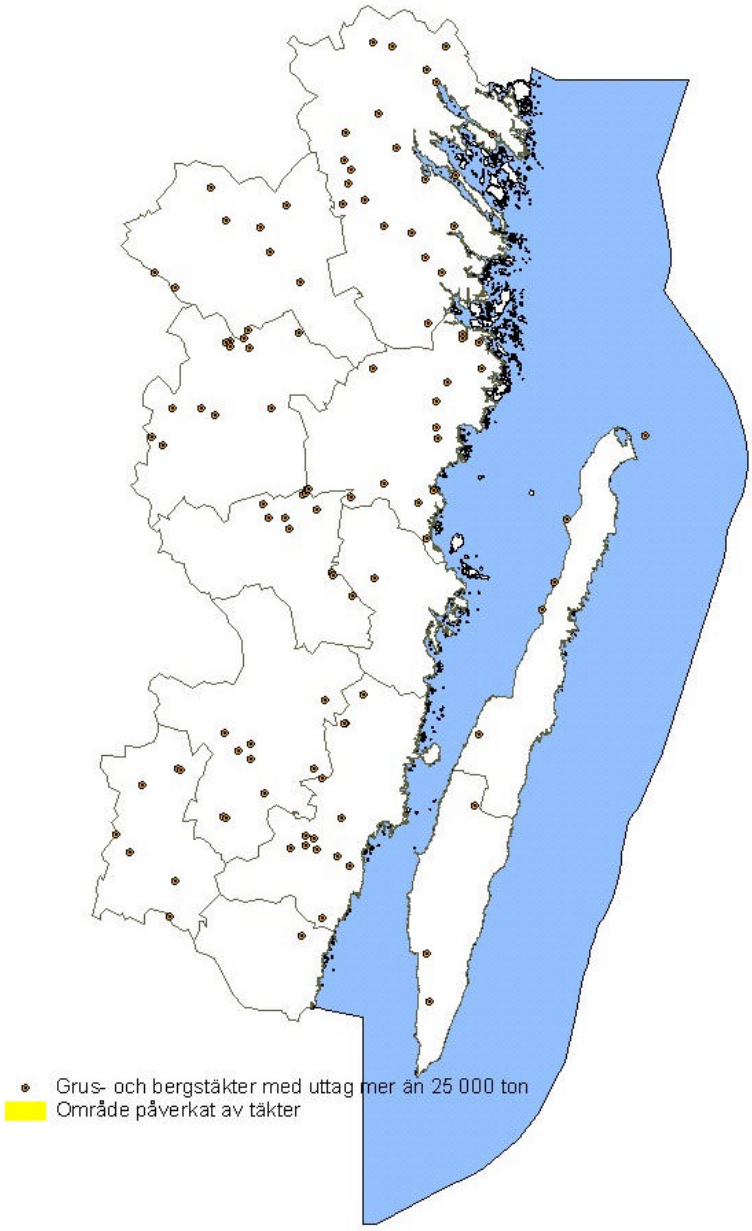

[1] Muntligt besked från Henrik Runström, Ingemanssons Technology AB, mars 2002

5.7 Grus- och bergtäkter

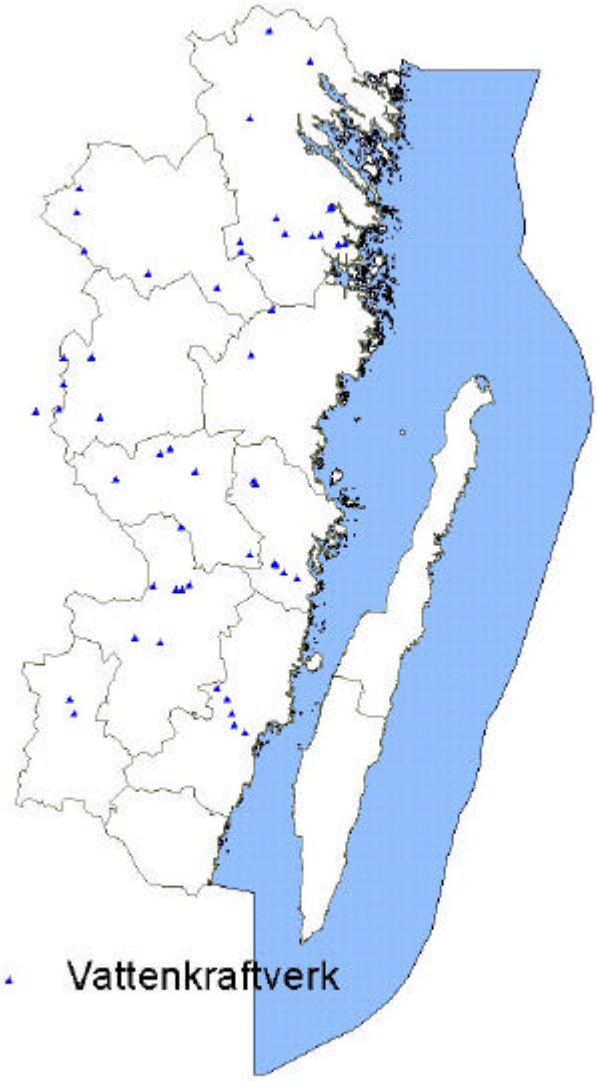
Påverkan från grus- och bergstäkter visar sig främst som sår i landskapet, något som särskilt gäller för bergstäkter. Aktiva täkter som omfattas av stor utvinning alstrar dessutom trafik, buller och avgaser. Täkter som ej längre är i drift kan räknas in i stora opåverkade områden, men en sådan bedömning måste göras från fall till fall.

Enligt miljöbalken anses täkter med ett större uttag än 25 000 ton ge påtaglig påverkan på miljön. Samtliga täkter av denna storlek, såväl aktiva som nedlagda har tagits med i denna studie. Sådana större grus- och bergstäkter har markerats med en skyddszon på 500 meter enligt rekommendationer för täkt ur ”Bättre plats för arbete” (Boverket 1995). Skyddszonen kan variera beroende på om verksamheten är i drift eller hur den påverkar landskapet i det specifika fallet. För vissa bergstäkter med stora uttag kan en skyddszon på upp till 1000 meter krävas.

5.8 Vattenkraftverk

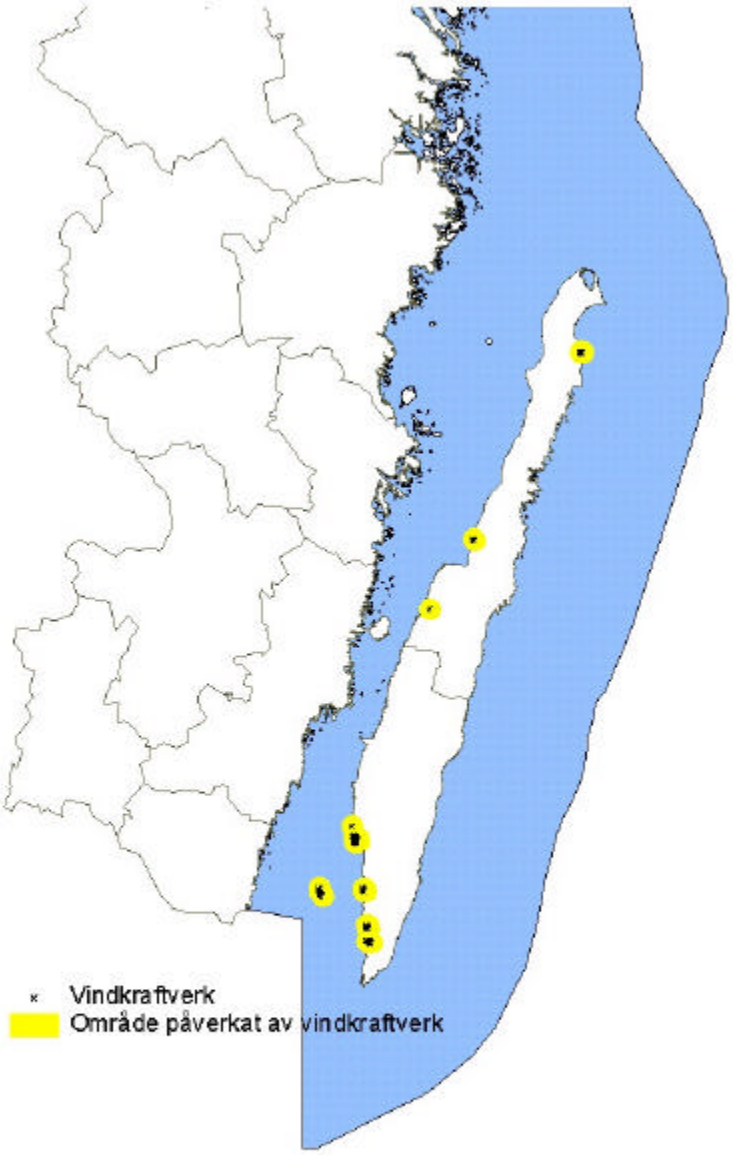
Vattenkraftverk kan anses vara störande p g a sina dammar och transformatorstationer. Dammar och vattenkraftverk har markerats på kartan som exploateringsföretag. Ingen störningszon har lagts ut kring dessa, då en bedömning bör göras från fall till fall.

5.9 Vindkraftverk

Vindkraftverken ger en stor påverkan på landskapsbilden både i dess direkta omgivning men även på längre avstånd. Störningarna kan därutöver bestå av buller och ljusreflektioner. Hur stor påverkan ett vindkraftverk har på den omgivande miljön beror på dess storlek och inpassning i landskapet men också till viss del på betraktarens personliga inställning.

För att kraftverken skall kunna utnyttjas maximalt bör de placeras i öppna lägen, på höjder eller i kustområden, där också påverkan på landskapsbilden blir allra störst. Boverkets riktvärde för skyddsavstånd är för vindkraftverk med en tillförd effekt på 1 MW – 700 meter och för 0,25 MW – 200 meter. Med hänsyn tagen till den påverkan som vindkraftverken medför på landskapsbilden, har påverkanszonen i denna studie bestämts till 2 km. Under senare tid har aktualiserats större vindkraftverk med torn på 80 m eller mera. Påverkanszonen från sådana kan sannolikt bedömas uppgå till flera km, kanske uppåt 5-7.

5.10 Övriga anläggningar och industrier

I övriga anläggningar räknas i denna studie övriga anläggningar som är prövningspliktiga enligt miljöbalken kap 9 ”miljöfarliga verksamheter”. Häri ingår industrier, större transformatorstationer och verkstäder, avfallsupplag samt andra företag som ger liknande störningar på miljön. Beroende på typen av industri bör olika skyddsavstånd tillämpas.

Enligt miljöbalken delas anläggningarna in i A-, B-, eller C- anläggningar beroende på vilken prövningsplikt de har.

A- anläggningar prövas av miljödomstol och tillhör den grupp som ger störst miljöpåverkan. Exempel på A- anläggningar i Kalmar län är kärnkraftverket i Simpevarp, Mönsterås pappersbruk och flygplatserna i Kalmar samt Oskarshamn. Störningszonerna för A- anläggningar bör fastställas individuellt eftersom påverkan på den omgivande miljön skiljer sig mycket åt beroende på typ av verksamhet. Exempelvis kan lukten från en massafabrik spridas långa avstånd och får en betydligt större störningszon än ett skrotupplag. I denna studie har dock en generell störningszon på 1000 meter markerats kring samtliga A- anläggningar, vilket sammanfaller med skyddszonen för storindustriområde enligt ”Bättre plats för arbete” (Boverket 1995).

B- anläggningar prövas av Länsstyrelsen och anses mindre störande än A- anläggningarna. Exempel på sådana anläggningar är industrier, större jordbruk, större fiskodlingar, reningsverk och avfallsanläggningar. Nedlagda avfallsanläggningar räknas även in i denna kategori. I denna studie har en generell störningszon på 500 meter lagts kring samtliga B-anläggningar, vilket sammanfaller med skyddszonen för medelstor industri enligt ”Bättre plats för arbete” (Boverket 1995). Störningszonen kan ifrågasättas från fall till fall eftersom påverkan från de olika verksamheterna ofta skiljer sig betydligt åt.

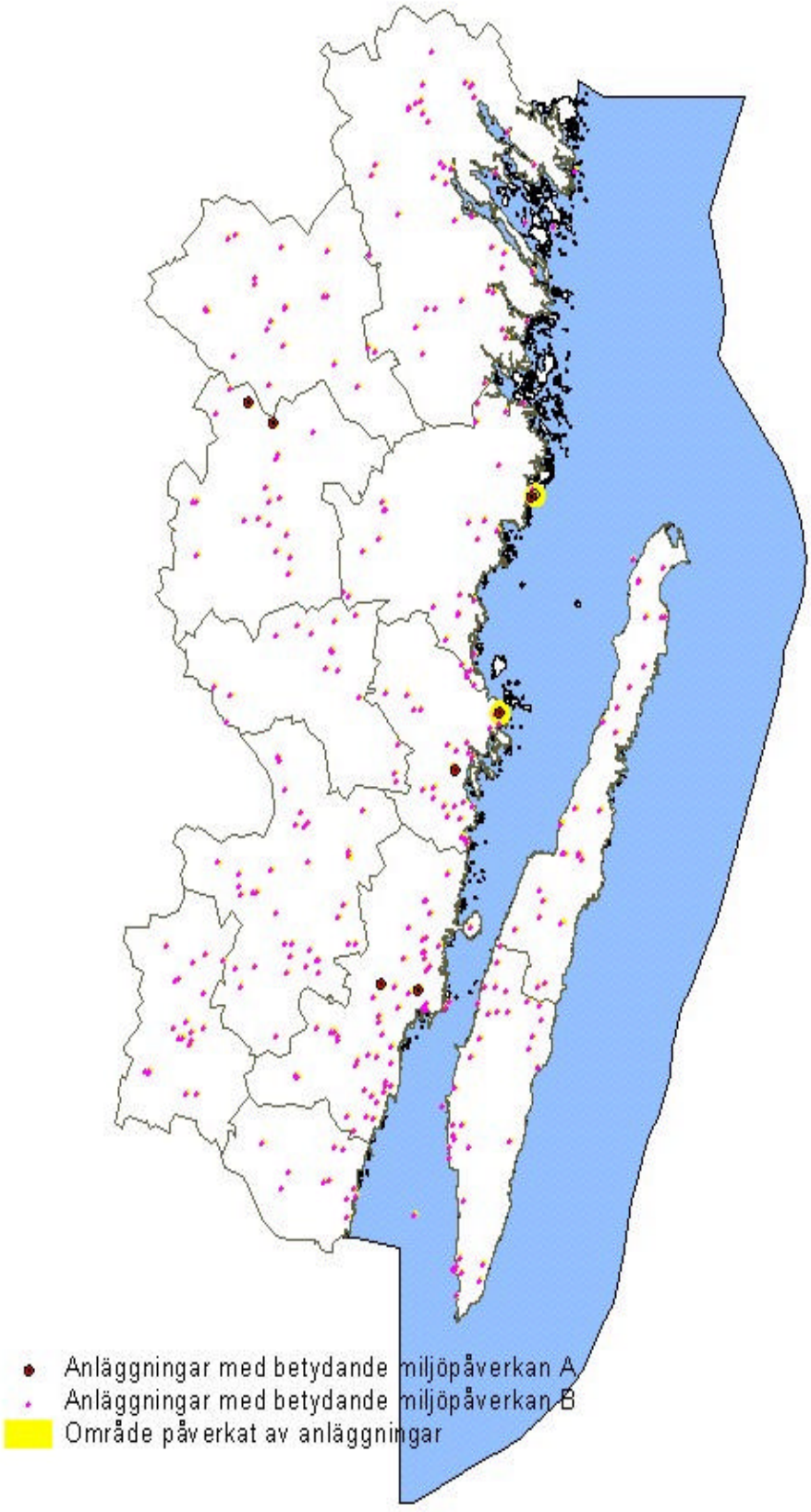
Djurhållning i större industriell skala bör beaktas från fall till fall, och kan i vissa fall räknas som industriell anläggning med skyddsavstånd upp till 500 meter, beroende på motivet för att ange ett visst opåverkat område. Om motivet exempelvis är att särskilt tillgodose de areella näringarnas behov innebär det en större tolerans mot anläggningar som har kopplingar till dessa näringar. Större moderna jordbruk kan i sådana fall ingå utan större störningszoner.

5.11 Friluftsanläggningar

Till friluftsanläggningar kan bl.a. räknas golfbana, camping, skjutbana och skidanläggning. I denna studie har endast campingplatser markerats ut och, i det här fallet, har ingen störningszon har lagts till.

5.12 Militära övnings- och skjutfält

Militära övningsområde kan tänkas ingå stora opåverkade områden, eftersom de i vissa fall är stora och ostörda av övriga exploateringsföretag. De begränsningar och störningar uppstår i övningsområdet bör beaktas i en analys av området. Störningszonens yttre gräns kan i vissa fall sammanfalla med högsta tillåtna bullergräns för bebyggelse.

Anläggningar med betydande miljöpåverkan A
Anläggningar med betydande miljöpåverkan B
Område påverkat av anläggningar

6 Arbetsmetod

Förslag på tillvägagångssätt för att peka ut specifika stora opåverkade områden enligt 3 kap, 2 § Miljöbalken, en sammanfattning

1. Bestäm ett geografiskt område. Välj ut ett geografiskt område inom vilket stora opåverkade områden skall pekas ut. Om det gäller att finna områden för en viss kommun skall även områden utanför kommungränsen tas med så att exempelvis större barriärskapande exploateringsföretag vid kommungränsen kan räknas med.

2. Diskutera fram och beskriv allmänna kriterier för stora opåverkade områden inom det geografiska området.

3. Gör en preliminär avgränsning av ett större antal stora opåverkade områden.

4. Ta fram motiv för att peka ut ett stort opåverkat område. Motiven kan skilja för vart och ett av områdena. Särskilda motiv kan exempelvis kan innebära ett bevarande i rekreationssyfte, för att främja areella näringar eller av ekologisk hänsyn.

5. Studera vilka exploateringsföretag som finns inom och i närheten av området, med hänsyn till bl. a. topografi och vegetation.

6. Bedöm betydelsen av exploateringsföretagens påverkan. Detta bör göras mot bakgrund av de särskilda motiven för utpekandet av området samt kulturgeografiska faktorer såsom exempelvis exploateringsgrad, befolkningstäthet, och markbehov.

7. Gör en slutlig avgränsning det stora opåverkade området. Gör en samlad bedömning av exploateringsföretagens effekter och avgränsa det stora opåverkade området därefter. Avslutningsvis görs en markering av det stora opåverkade området. Områden som till formen är smala, långa eller sticker ut områden bör inte avgränsas. Mellankommunal samverkan är viktig.

8. Beskriv områdets kvaliteter och formulera en strategi för bevarande och utveckling av områdets intressen. Det kan vara av vikt att beskriva hur områdets intressen skall tillvaratas och för att kunna utvecklas i framtiden.

Referenser till litteratur

Analys av stora opåverkade områden, Västra Götalands län, rapport 1998:21

Boken om översiktsplan del 2 och , Boverket 1996

Bättre plats för arbete, Planering av arbetsområden med hänsyn till miljö, hälsa och säkerhet allmänna råd 1995:5, Boverket Karlskrona 1995

Skydd av stora sammanhängande landsbygdsområden, Länsstyrelsen i Södermanlands län 1986

Tysta områden i Habo och Mullsjö kommuner, Ingemanssons technology AB på uppdrag av Vägverket region Sydöst, 1999

Underlag för fysisk planering i Skåne län avseende 3 kap. 2 § Miljöbalken, Länsstyrelsen i Skåne län, 2000